

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quoquis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. X. Objectionibus contra excerptendi sollertia respondetur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

Sener. ep. 8.4. Hic ego tibi Senecæ verba ingero¹: Apes, ut ajunt, de-
init. bensim imitari, que vagantur, & flores ad mel faciendum ido-
neos carpunt: deinde, qui quid attrulere, disponunt ac per favos
digerunt, & ut Virgilius noster ait,

Virgil. E. b. 1. liquentia mella
Aenoid. Stipant, & dulci distendunt ne^ctare cellas.
Ita quidam lectione collectum est. stylus redigat in n.

in quaque leuinae voleam eis, p[ro]p[ter] reuagia in nouis.
Vade igitur ad apiculam, quikquid excerpendi modum aut ignoras, aut ignoraviam amas. Quin sequimur, Faustine, melligeram hanc plebeculam, quin volucres innabas, & florilegas aviculas istas imitamur? Obscero, non minus his animalculis in rem nostram sapiamus. Praestantes antecetes veluti flores nobiliores eligamus, hinc succos exugamus meliores. Stertimus & otiamur? volat & astas, fugiunt anni hauriendis scientiis apti; nos neque niel, neque ceram facimus; jejuna semper erit & dictio nostra & scriptio; tam oris, quam calamis paupertatem numquam effugiemus. Excerptendum, & Notandum est.

6. Excer-
pta nobis
sunt instar
bibliothe-
cae.
Sexta ratio. Excerpta nobis instar bibliotheca sunt.
Locorum varietas, & librorum penuria hoc nobis com-
pendium facile persuadebunt. Expertus sum ego jam
sepiissime hanc in libris permolestam difficultatem: quis
enim eos semper ad nutrum habeat? Non ita pridem vir
Religiosus mihi graviter questus: Quos libros Augustæ,
inquebat, quos Ingolstadii, quos Dilinge, quos Lovanii,
quos Colonie, quos alibi ad manum habui, illos
jam querò, & nusquam reperio, aut tali domino man-
cipatos, qui eis carere nolit. Meis itaque fruor Excer-
ptis, que mihi bibliotheca sunt, facili negotio in omnem
locum asportanda. Felix eram Lovanii, ubi poëtas veteres,
ubi priscos historicos omnes, & omnia Lipsii opera;
ubi melioris nota Philosophos & Theologos in meo
museo inter ceteros numerabam. Nunc subinde vacuus
in scopolu piscatoris harco. Vix pauculos historicos, &
quidem editionis flagitiæ ceano; Lipsium hoc loci in
Pentheum migrasse credo, adeo lacer & dissipatus est;
illius pauca inventio, & editionis dissimillima. In melioribus
libris ceteris supplex curta. Itaque usum æmulor,
& scutu unguium meorum vixitro. Excerptis meis
utor. Excerpta non confecissem, nec dicere quidquam,
nec scribere haberem. Libri deslitauunt, memoria non
succurrit, olim lecta jam pridem effluxerunt, interim
dicendum aliquid & scribendam est. Ad meam igitur
bibliotheculam memet recipio. Notas meas reperio:
voces Timonis Venusini jačto,

*populus me sibilat : at mibi plaudo
ipse domi, simul ac nummos contemplor in arcâ;
simul ac dicendi scribindique copiam in familiaribus
mibi paginis ineucte. Hec apud me vit mihi amicissi-
mus perorabat, cui ego totus assentior.*

7. Homini Septima ratio. Hominum eruditorum ac sapientium
eruditorum pene omnium testimonia, voces, & exempla, quo-
ac sapien- ubetius jam suprademonstratum est. In multis reperias
tum pene doctores & suaores plurimos, plerumque rameis non
omnium adeo multos factores. Sudare pronum est, promptum
testimo- que vel imperito cuique; dextrè facere paucorum. His
nia, voces, & exempla verto & canto: Plures numerabis, qui fecerint istud,
exercebis quām suaserint. Neque enim omnibus lubuit sui
Gadent.

fectus rationem alius detegere. Sua erunt hoc multi sed plures sua fratribus fecerunt, de compendio arcans sibi plurimum gratulati. Exercitium unique multò utilissimum est, & reverā necessarium ad eruditōnēm nostrę plebejanā anhelanti. Si nos, Faultine, hīc soli velimus

A sapere, despiciemus soli, sed in nostram perniciem. Ego
fatius duco cum multis, sed eruditis delipere, quam fo-
lum sapere. Licebit quidem non excerpere, sed licebit
etiam plurima nescire, innumeris obliuisci, pene omnia
incassum legere; licebit tempus frustra terere, & optimas
horas pessimè perdere. Hoc senatus doctissimo-
rum hominum pridem observavit, ideo è lectione omni
excerpendum censuit; qui fecus faxit, in supplicium
habeat ignorantiam, & amissi temporis jaustum. Ita
doctissimi quique sentiunt. Adversus hunc torrentem
obluctari fatuum est. Sed tuas nunc objectiones au-
diām.

C A P V T X.

*Objectionibus contra Excerptendi soller-
tiam respondetur.*

B **F**avst. Ergo fari jubes, & dictis tragulam,* injice. * Tedi gr.
re. E v l o g. Liberrimè, sanatur ulcus cùm rum. nus, hæf-
pitur, & ejecta tragula quandoque in auctorem revo- simile.
lat. Dic quod sentis.

F A V S T. Principio de illis fastigiis hominum multa. In exercitio

differebas, qui nescio quo decades librorum typis man-
darunt. Nihil hoc contra me; talem ego arietem, me-
que similes non timemus; hoc epichiremate nihil per-
suades. Ego nulla molior volumina, nec umquam in lu-
cem quidquam extrudere cogitavi. Typi à meis libris
æternum feriabuntur. Ego Plinios, ego Lipsios, Ponta-
nos, Delrios non expungam codicium edendorum mul-
titudine. Nec cupo tot libros scribere, quot Didymus,
quot Origenes, quot Trismegistus, aut Tostatus aliquis;
ego me inter lectores conferi volo, non scriptores: quid
ergo mihi cum Excerptis? hæc illi current, qui publico
sua parant vendere. E V L O G. Audio; & verum esto, Excerpti

C ut illud non cogites, saltem subinde voles, aut eriam non lo-
cogēris oratīunculam, vel epistolūm compōnere: affir-
matē dico, nēc hoc ipsum quidem cum dignitātē pote-
ritis, abisque Excerptis. Vide plurimorum epistolas rerum
omnium inanes, flaccidas, elumbes, steriles, ineptas, compō-
plumbeas, sine nexu, sine nervo, sine ullo colore, in qui-
ties fā

bus nec prisca, nec nova litteratura vel vestigium reperire sit. Sed eorumdem scriptas orationes in pice; verborum flumen est (& nec hoc quidem) rei aut rationis nihil, sed rivulus gracilis, & solo strepitu loquax; nolle hic elegantiæ, nulli sales, nullus nitor, gratiarum nihil est, subinde nec miculam in iis deprehendens, qua præfcam eruditio nem sapiat, nihil fani aut vivi coloris; nil florunt aut amoenitatis quidquam aspersum. Quod ille de Lusciniâ, hoc de scriptis talibus dicendum: Vox es, præterea nihil. Caussam tantæ pauperis nisi quare; in promptu est: nec verborum, nec plurimum, multo minùs rerum Excerpta habent: in dies vivunt; parati nihil est. Hinc dictio & scriptio tam paupertina, sordida. Imò fit nonnumquam ut talibus dicendum in publico, cùm Philosophia, aut Medicina, aut Jurisprudentia, vel Theologæ Doctores jubentur, sed illi tales, quia fodere noluerunt, mendicare coguntur. Cùm enim eorum nihil habeant, qua ad orationem struendam faciunt, velut pueri vix Grammatices gnari alios appellati: Quæso te, orationem mihi scribe, gratiarum actionem para, ad quætionem positam responde. O mendicimonium ignavum; si quidquam excerptere voluerint, jam aliis non supplicarent, sed quia non tantum nihil notatum habent, sed etiam ignorant, ubi scribendorum aliquid querant, unde dicendi subfidium petant, ideo ad mendicitatem indoctrinam se applicant. Insciatiam malunt prodere, quam emendare.

Vides, Faustine, non tantum libros scripturis, sed etiam orationem, aut tale quid composituris. Excerpta esse necessaria.

FAVST.

F A V S T. Sed alteram in Excerpta tragulam intor-
quo: Minus memoriae student, qui Excerpta curant:
nam ubi quidpiam in Adversaria sua retulerint, sine cu-
râ sunt, & legni animo, tamquam ipsi jam teneant, quod
chartis commiserunt. E V L O G. Mantelum pigritæ co-
loratum, & leitè factum, sed lacerum: quasi verò pri-
marium memoriam subdidum memoriam oppugnet.
Dixi neminem tam felicis esse memoriae, qui omnia,
quæcumque legerit, complectatur, & retineat. Igitur
ab Excerptis petenda sunt administrica, non ut memoria
minus exerceatur, sed ut felicitas in opere suo promo-
veatur. Addo: Nemo Excerpta cum suis indicibus peri-
tè tractaverit, qui noluerit reminiscientiam exercere.
Nec enim satis est, excerpere, nisi memineris, an, & quid
excerperis. Atque adeò Excerpta & Notas memoriam
non ad desidiam resolvunt, sed ad labores adiungunt.
Quisquis igitur memoriae quam maximè confutum
cupit, Excerpta & Notas perpetuet. Nisi forsitan Char-
midæ Græcus sit, aut ejus frater, qui simillimus Char-
midæ. Vir iste oriundus èt Gracis è vi memoriae polle-
bat, præcisus alleverantibus, ut quosecumque libros in bi-
bliothecis legisset, eos confestim memoriter recitare posset. Si talem te profitearis, Faustine, ab Excerptis te
liberum pronuntio: sin minus, nec te, neque ullum
alium à conscribendis Notis eximum dico. Spætam
quam natus es, orna; memoriam, quam adeptus
es, juva.

F A V S T. Sed terram in Excerpta jacto tragulam:
Plurimi sunt, nec adeò indocti, qui hanc Excerptendi ar-
tem aut haec tenus ignorarunt, aut certè non usurparunt.
E V L O G. Hic velim digitum importas ori, & siculneam
argumentationem tuam alto silentio defodias. Argu-
mentum istud, fator, usitatissum est, sed pessimum:
Plurimi hoc faciunt. Ergo. Tu vèrò quid inde com-
monstras? Non ideo bene fit, quod à multis fit. Erran-
tium multitudine nihil patrocinatur errori. Noli eos nu-
mcare, qui à via deflectunt. Sequere vel paucissimos,
sed re ño calle incedentes. Pythagoræ mōnūtum est: Per
viam publicam non ito. Non ut eam incessu itemus, sed
ut sensu, moribus, vitâ. Ignavia numquam erit pulchra,
quod ea multis placeat. Multi, ais, nil excerptunt. Quid
cum? Multi etiam parum supra vulgus proficiunt, hinc
inter eruditos in imo hæc subsellio. Nec illi hoc pensi
habent, modò farinam & panem eruditione quantumvis
debili lucrentur. Neque verò quidquam dubii est,
quin illi tam paræ diligenter juvenes, multò præstan-
tores evaderent, seu Philologi, seu Medici, seu Juris-
consulti, si maturè ac sedulò excerptere inciperent.
Multis danda venia ob ignorantiam; nil illis ignoscen-
dum est, quos laboris odium absteret ab exercitatione
tam fructuosâ. Sed perge opponere.

F A V S T. Quartam ergo tragulam expedio: Prisco-
rum sapientum ævo, cùm artium & scientiarum culeus
maximè florerer, auditione ac commentatione, non
scripto tradebantur disciplinæ. Hoc Pythagororum
in Italâ, hoc Druydum in Galliâ, hoc Gymnosophistarum
in Indiâ fuit institutum. E V L O G. Speciosum videri
posset hoc argumentum, nisi esset vitiosum non una
parte. Fac esse nil scriperint in scholâ, nil ergo in tabel-
las domi retulerunt? unde igitur eorum scripta ad nos
permanarunt? Deinde, priscorum scriptio fuit admo-
num operosa & difficultis, nec sine majore sumptu. Cera
illi, aut lino, philyris, coricibus, foliis arborum, plum-
bo, membranis, palimpsesto utebantur. Nos commo-
dissimè chartâ utimur, typographiæ gaudemus; ratio
scribendi expeditissima, moqdo non magis placeat labo-
re oculum. Addo: Si argumentatio tua ullarum sit vi-
tium, mos Academiarum omnium erit abolendus; ubi
non audire solûm, sed & scribere atque annotare disci-
puli solent. Quin igitur ad Academias excursis, & tuam
illis auditionem ac commentationem ingeris, omném-

A que scriptiōnē tollis? cave h̄ic verbulum addas, aut
suppositione pedum salutaberis. Sed quia pharetram
tuam, ut conjicio, nondum extulisti; dic porro, & op-
pone plura.

F A V S T. En ergo quintam tragulam: Quid si ejus-
cèmodi commentaria & Notæ tineis, muribus, blattis
in epulum cedant, quid si aquæ illa jugulent, quid si ca-
nis ea concerpat, fur auferat, ignis comburat, casus aliis
eripiat? E V L O G. Quid si cælum ruat? hi hostes non Resp.
tantum libris, sed & vestibus, pecuniis, dominibus timen-
di: nūm ideo vestem non conficias, pecuniā non col-
ligas, domum non construas, quia haec vel auferri, vel
comburi possunt? Non nescio quid Antiphenes cui-
dam dixerit, qui librum, in quo omnia retulisset, per-
ditum plorabat. Cui vir sapiens: Atqui hæc, inquietabat,
oportuit, animo commendare, non charta. Quo effaco
philosophus non volui memoria mandari omnia (quis
enim id possit?) sed multa, quod & nos docemus, ne
scrinia nostra doctiora sint, quam ingenia nostra. Sed
perge, si liber, obducere.

F A V S T. Sextam igitur extollo tragulam: Quis char-
taceam supellestilem suam quocumque secum circum-
vehat? Stilpon sua secum omnia tenebat mente, non
chartis. E V L O G. O te militem, Romanum scilicet, & Resp.
præfici robotis! Vetus Romanus miles pro more ac ritu
onera portando portanda onera: Ci-
tum, Vrenſilia, Vallum, Arma. Expende singula. Cibus, pa-
tria miles Ro-
trum, securis, lorum, falx, catena, olla, veru, &c si quæ alia manus.
ad vietum sunt. Valli, tertium onus. Ex usu ternos, aut
quaternos, aliquando septenos, aut etiam duodenos
vallos tulerunt, ut, si castra subito locanda, vel alia fore
necessitas, vallare statim se liceret. Arma, quartum onus, De his Li-
galea, lorica, gladius. Ita omnia Romaga, militi ferentur. p. lib. 1.
da. Hac mihi, ut scias, è Lipsio Excerpta suggerunt. Et Rom. milit.
numquid recte talem te militem dixi, quadruplici, tan-
tisque hunc oneri portando patem, qui diu treve char-
taceos libellos ferre refugis? Addo: Excerpta, si cum
judicio fiant, non facile unquam in eam molem exerce-
scunt, quæ non expeditè commodeque ex uno loco in
alium transferatur. Mecum senties, cùm Excerptendi
modum à me accipies. Stilponi patet, & eat bonis avi-
bus, qui Demetrio Poliorceta interroganti, Num quid de Constan-
perdidisset Nihil, inquit, omnia namque mea mecum sunt. tiæ sapient.
Cum tamen patrimonium illius in prædam cesserit, fi- e. s. & ep. 9.
lias & patriam hostis rapuerit. At ille habebat secum post med.
F A V S T. Dictis acquiscere statueram: sed, ut ju-
7. Obje-
bes, hæc addo: Videri tempus non adeò religiosè acatio.
utiliter expendi colligendis Excerptis. E V L O G. Hæc Resp.
quidem, Faustine, commodius retinuisse silentium.
Cave hæc, idem tibi occinam, quod Apelles Alexandro
Macedoni de coloribus imperitè multa differenti, si-
lentium comiter suadens: Aut file, ait, aut pueri, qui co-
lores terunt, te ridebunt. Tunc temporis prodigiantiam
hic objicias? Re nullâ utilius expendes tempus quam Tempus
conficiendis Excerptis. Illud verissimum tempus est non nullâ re
solûm prodigere, sed studio perdere, libros otiosè vol-
vere, multa legere, nihil excerptere, nihil memoriae re-
penditur quæcum con-
ficiendis
Kempensem autem legas. Quamvis nec hanc qui-
deum
R 11. 4

dem lectionem velim annotationis omnis expertem.
At sunt, qui studiosos se putent, cum libro signum infi-
xerint, eumque fecerit frumentum. Ohe libellum mi-
serum ! ohe, quem tales saudant injuria. Nam ungue
codici notam imprimere, pagella articulare infligere,
atramento aut mino, quæ placent, inducere, pigritia
est prostis sordida, & maximam partem inutilis, ac su-
pervacanea. Quid libros his contumelias, incestus
Exignum, aut nullum est memorie subdium, & magna
libri infamia. Si quid noratum vis, breviter excri-
be, & librum præsta immunem ab hoc dedecore.

Virgil. l. 7. Si quid traçalarum, Faustine, supereſt, phatetram
Ænid. cir- omnię vacua; concute ſecundum pectus, & objectio-
ca med. nes ſpärge rōto plauſo.

8. Objec- F A V S T. Relata unica, sed non hebes, ut arbitror.
tio. Octavam ergo tragulam emitto: Sunt hoc aeo scri-
ptrorum pæne omnium indices copiosi, indices optimi.
Quid fatiget frustula ab indicibus petram, quod lubet
dicere.

E V L O G. Has voces jam povi. Hoc pigri aut juveniculi ab experientia invalidi dicunt. Novi ego imperitissimos hocce fermunculos. Sunt adolescentulii vix literis primis leviter intaci, qui his sece inanis quietos reddunt: Ad indices, ajunt, confugiosus, & eruemus inde non granul labore quidquid placuerit. O boni pueri, erratis torto calo. Consilium ridiculum & vanum. Expertus sum ego ipse sepissime, inter indices plerumque id minimè inveniri, quod maximè queritur. Non dicam, quod amplius est, à plurimis ipsam querendì artem ignorari, præterea cum indicis sibi sint diffissimili. Sed neque hic indices in ius ambulare

mit ammuniō. Sed beque hi indices in ipsa ammuniō
cōgam, qui saepe fallunt, & iudicant quārētū falsis
numeris; non raro māgnum quid pollicentur, & vix
pauculas repräsentant voculas. Quoties totas horas,
toros in dīs jējanus & avidus scrutator indices per-
vestigat, & vix quidquād, quēd ad rem sī, exp̄icitur;
oleum perdit, & operam ludit. Quid? quād auctores
plurimi, eos indices, q̄os suis libris attēxunt, non ipsi
conficiant, sed id genus operaē alīs committant. Hinc
errores in indicib⁹ innumerū. Hoc autem cerebrimē
fieri, certō mili constat. Quid verò facias libris illis, qui
quidem optimi, sed nullos habent indices? undique re-
pulslā ferimus. Verū, ut sint ista, quae opponebas,
verissima, numquād tamen alieni tam jucundē, nec
tam appositē, neque utilitate tarâ, ut nostris uitimur.
Et, ô mi Faustine, serum nimis est, cū monstranda
eruditio, eam ex alienis libris, aut librorum indicib⁹
contari effodere. Nego quām an̄ceps & reverā fallax est,
velle fieri eruditum ejusmodi Elenchis & Nomen-
claturis,

Sed omnes pulchellas rationes istas excogitar pigritia. Hæc, ut scias, nonnumquam ingeniosa est, præleratio unum in sui patrocinium. Quod Excerpendi curam aver-

Ratio uni-tim in sui patrocinium. Quod Excerperi curam aver-
ca cur a-

semur, ratio pene unica haec est: Odimus laborem & versem fugimus. In eo res vertitur; pigri sumus, & molestiam curam eructantibus nolumus subire; ideo legimus; & nihil nobis certe felicimus, ut non laboremus. Operosum nobis videatur semper ad manum habere chartam, calatum, atramentum, & inter legendum; modò sella surgere, modò has, modò illas chartasprehendere, lectionem turbare, scriptorium interjungere. Lectores esse otiosi volumus. Ita dum alius desidiat, foveamus ignoriam. Hoc uno nobis blandimur, quod multa legerimus. Optimè dixit Aristippus: Non, qui plurima comedunt, ii perinde sani sunt; Laer., in item non qui plurima legunt; ii perinde docti sunt. Apage tunc Aristippus, otiosulos lectores illos, qui animi tantum, voluptatis, & otii causâ legunt, qui, ut tempus fallunt, librum artipliant, & quod fors obtrulerint, curiosi oculis percurrentur. His omnibus illud Plinii insuffurandum: Poterat, o boni, has horas non perdere. Quae enim haec lectio est, que nihil in Adversaria, nihil in scrinia recondit, quae oblivioni & B ventis spargit, si quid boni seminit repertum. Idem illi faciunt, quod qui multum edendo ingenerunt, & nihil diligunt. Ut concoquas, sic comedes; ut excarpas, sic lege. Hoc litterarum supellecile parat, hoc seriam eruditio- Excerpta tionem conciliat. Non caret res labore, fateor, quid autem magni sine hoc mortalius venditum? Novi ego supellecili complures medicoris ingenii homines, qui per hanc & seriam ipsam Excerptorum industriae evaluerunt ad magna, eruditio. Quod illis nec memoria, nec ingenium contulit, id li- nem con- beraliter Notæ dederunt & Excerpta. Hoc vere tuum ciliata- est, quod tuum feceris annotando, hoc tibi utilissimum experieris, quod in tam extraxeris utilitatem excerptando.

C In primæ partis coronidem do testem virum doctis- Sacchini, & simum Franciscum Sacchinum, qui hanc ipsam Notam, Latine li- di sollertia summa approbans his omnino verbis: Ma- bro legend. ximi, ait, quique viri & coniuncti, & adhibent sedulam mptib. 76. Excerpti curam. Profecto fidem superat, si quis & accurate & C continenter scripto conservet, quidquid confians lectio memorie dignum in dies offert, quanta, quam brevi egregiarum rerum copia conserveratur.

Verisimum est, & oraculum puta. Testes adjungo
mihi familiarissimos, qui mirari se aiebant, & verò
etiam lætari litterariam supellec̄tilem suam tam suaviter
tempore non adeò multò è Notis crevisse. Levibus im-
pendiis licet hic diteſcere: Faſtine non legendum tan-
tum, ſed & excerptendum. Atque hæc prefari oportuit.
Jam conſtat, ni fallor, Excerptorum neceſſitas: quæ au-
tem eorum methodis, & quomodo excerptendum ſit,
parte altera tradeamus. Atque ita jam diem deduximus
ad umbilicū. Pars altera in pomeridianum tempus
commodè rejicitur. Tu verò meus hodie conviva eris.
Sed morem meum nō ſti; nec Plautinum illud ignoras:
Propter te vicinia non videbit majorem fumum. Ea-
pens: vocar menſa, ſed, quod præmoneam, frueſcis.

PARS